

BİR GRUP YÜKSEKÖĞRETİM ÖĞRENCİSİNİN HACI BEKTAŞ VELİ'Yİ TANIMA DÜZEYİ VE BEKTAŞİLİK HAKKINDAKİ TUTUMLARI

Selcen ÇİFCİ*

Özet

Çalışmada Hacı Bektaş Veli'nin üniversite öğrencileri arasında ne ölçüde tanındığı ve Bektaşilik hakkında öğrencilerin taşıdıkları kanaatlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışma iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Hacı Bektaş Veli'yi tanıma soruları düzenlenmiş, ikinci bölümde ise çalışma grubunun Bektaşilik ve Bektaşi fıkraları hakkındaki tutum ve düşüncelerinin belirlenmesi amacıyla beşli Likert tipi tutum ölçeği uygulanmıştır. Eğitim ve kültürlenme düzeyi farklı üç grup seçilerek elde edilen veriler, cinsiyet, öğrenim düzeyi ve tema avantajı değişkenlerine göre değerlendirmeye tabi tutulmuştur. 487 kişilik çalışma grubu, Türkçe Eğitimi, Türk Dili ve Edebiyatı, Sınıf Öğretmenliği, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği, İşletme, Kamu Yönetimi ve Maliye Bölümü öğrencilerinden oluşmaktadır. Çalışma grubuna dahil edilen 487 öğrencinin 223'ü kız, 244'ü ise erkek öğrencidir. Çalışma grubunun oluşturulmasında tema avantajı esas alınmıştır; Türk Dili ve Edebiyatı öğrencileri avantajlı, Türkçe Eğitimi Bölümü öğrencileri yarı avantajlı, Kamu Yönetimi, Maliye, İşletme ve Sınıf Öğretmenliği öğrencileri ise avantajsız gruplar olarak kabul edilmiştir. Sadece birinci ve dördüncü sınıf öğrencilerinden veri toplanmıştır; ara sınıflar dahil edilmemiştir. Uzman görüşlerinden yararlanılarak beşli Likert tipi ölçek hazırlanmıştır. Ölçekte yer alan tutum cümlelerinin özgül ifadeler olmamasına, yaygın kanaatleri yansıtmasına özen gösterilmiştir. Ölçeğin güvenirliği Cronbach's Alpha katsayısına göre 0,75 olarak hesaplanmıştır. Çalışmaya katılan avantajlı ve avantajsız grupların, Hacı Bektaş Veli'yi yeterince tanınmamakla beraber, Bektaşilik hakkında olumlu kanaatler taşıdıkları tespit edilmiştir. Ancak, gruplar, kanaatlerinden çok emin değildirlir. Avantajlı grupların öğrenim düzeyi yükseldikçe Hacı Bektaş Veli'yi daha iyi tanıdıkları ve hakkındaki olumlu kanaatlerini güçlendirdikleri görülmüştür. Avantajsız grupların ise öğrenim düzeyleri yükselirken Bektaşilik hakkındaki olumlu düşüncelerinde aşınmalar bulunduğu tespit edilmiştir. Bektaşi fıkrası bilme düzeyinin oldukça düşük olduğu görülmüş; bu düzeyin artmasıyla Bektaşilik hakkında olumlu düşünce geliştirme arasında bir ilgi gözlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hacı Bektaş Veli, tanıma, tutum, yüksek öğretim.

* Yrd. Doç. Dr., Uşak Üniversitesi Eğitim Fakültesi, selcen.cifci@usak.edu.tr

THE LEVEL OF ACKNOWLEDGEMENT AND TREATMENT OF BEKTASHISM OF A GROUP OF COLLEGE STUDENTS IN TURKEY

Abstract

The aim of the study is to present how familiar Haci Bektas Veli is to university students and what kind of attitudes they reflect about him. The study is consisted of two parts. In the first one, questions regarding how well the students know Haci Bektas Veli have been asked. In the second one, a fivefold Likert Type attitude scale has been applied to determine the ideas and attitudes of the participants towards Bektas and Bektashi jokes. The data obtained from three groups whose educational and cultural levels are different have been evaluated in terms of gender, level of education and theme advantage variables. 487 students participated in the study. There were 223 females and 244 males in the group. The selection of study sample was based on the criterion of professional background. While, students in Turkish Language and Literature departments are entitled as advantaged group, those students studying in the departments of Teaching Turkish Language are entitled as semi-advantaged group. On the other hand those students in Public Administration, Finance, Business Administration, Social Studies Education and Primary-Class Teaching departments are all entitled under disadvantaged group. Only the first year and fourth year students are included in the study sample. The data was collected through a five-scale likert type questionnaire. The questionnaire was designed by the researcher and then checked by specialists. Only, those statements expressing general and public view-points about the issue were placed in the questionnaire items. According to Cronbach's Alpha coefficient, the reliability of the questionnaire was found as 0,75. It was found out that the participants in both advantaged and disadvantaged groups do not enough knowledge/information about Haci Bektas Veli, but most of them have had positive attitudes and view points about him. However, each group is not sure about the perspective they disclose. In addition, it was seen that the participants in the advantaged group recognise Haci Bektas Veli and develop positive perspectives about him more and more in parallel with the increase of their educational experience. On the other hand, the rise of educational experience in disadvantaged group negatively influence students view points about Bektashism. It was also found out that the level of remembering and reciting Bektashi jokes among the participants is very low and there is a link between this level and the development of positive view points about Bektashi order.

Key Words: Haci Bektas Veli, familiarity, attitude, higher education

Problem Durumu

Tarih içerisinde yetişen önemli değerleri gelecek kuşaklara eksiksiz ve etkili biçimde taşımak, ulusun varlığını ve güçlü şekilde devamlılığını da önemli ölçüde güvence altına almak demektir. Geçmişteki etkilerini günümüze kadar sürdüren ve yaşanan çağda kitlelerin duygu ve düşünce dünyalarına yön veren şahsiyetlerin hak ettikleri biçimde doğru

tanınmaları büyük önem taşımaktadır. Hacı Bektaş Veli de Türk toplumunun bu gibi önemli şahsiyetlerinden biridir.

Hacı Bektaş Veli ve zamanla şahsiyeti üzerine bina edilen Bektaşilik, asırlardan beri gerçek değerlerinin üzeri örtülen manevi kurumlarımızdan biridir. (M. Süreyya, 1995:1) Horasan kökenli bir Türk tarikatı olan Bektaşilik, Osmanlı döneminde zaman zaman yıpranmaya uğramış, II. Mahmud yönetiminde kapatılmış, Abdülaziz yönetiminde ise itibarı iade edilmiştir. (Sezgin, 1996: 165; Çelikcan, 1995: 48) Gerek yönetimlerce gerekse toplumun değişik kesimlerince yanıltıcı yanlış değerlendirmeler süregelmiştir. (Güzel, 1995:72) Bektaşilikle temsil edilen felsefe, İslâm'ın dışında gibi algılamalar yoğunluk kazanarak ister istemez sosyal dokuda zayıflıklar meydana getirilmiştir. (Tuğcu, 1995:75) Türk toplumu, cehaletin doğurduğu zihin bulanıklığı içerisinde Alevi – Bektaşî tarihsel manevi zenginliğini, ne yazık ki, “birliği, dirliği, varlığı” lehine çevirememiştir. (Eroğan, 1995; Güzel, 1995)

İslâm dairesi içerisinde inancını farklı tercihlerle yaşamak isteyen gruplar, birbirlerine kem gözle bakmalarını körükleyici bazı gerçek dışı hikâyelerle beslenmişlerdir (Şakir, MCMLIII/1953).. Alevi-Bektaşiler ve Sünniler, nispeten birbirlerine kapalı bir toplumsal hayat içerisine girerek birbirlerini yeterince tanımaya ve doğru algılamaya çoğu zaman fırsat bulamamışlardır (Üzüm, 1997:193).. Bilim dünyasının yapması gereken, bu gibi hikâyeleri süzerek Hacı Bektaş Veli'yi ve Bektaşiliği gerçek yönleriyle tanıtmaktır.

Alevilik-Bektaşilik üzerine yapılan akademik araştırmaların tarihçesi çok yeni değildir. (Güzel, 1995:69) Tarihi yönüyle, kaynakları yönüyle Bektaşilik ve Hacı Bektaş Veli araştırmaları (Ocak, 2000), büyük ve köklü bir manevi kurumu her bakımdan aydınlatmak ve onu gerçek değeriyle hizmete sunabilmek için elbette çok önemlidir. Ancak, yanı sıra, birliğimize, dirliğimize, varlığımıza destek olan Bektaşiliğin yaygın kitlelerce nasıl algılandığının ortaya konması da son derece büyük önem taşımaktadır. Aksi halde, yapılan çok değerli akademik çalışmalar, kütüphanelerin raflarını işgal etmekten başka anlam ifade etmeyeceklerdir.

Bektaşî inancının temeli her ne olursa olsun, (Türk kültürünün tarihsel derinliğinden getirdiği değerler (Ocak, 2000), insanı merkezde tutan felsefesi vd.) bugünkü algılanışını anlamaya, değerlerini toplumun lehine çevirmeye ihtiyaç vardır.

Yöntem

Çalışma Grubu: Çalışma grubunu dört yıllık lisans öğrencileri oluşturmaktadır. Gruba 535 öğrenci dâhil edilmiştir; ancak bunların 487'sinden işlenebilir veri elde edilebilmiştir. Araştırmaya katılan 1. sınıf öğrencilerinin 113'ü kız, 110'u erkektir; 4. sınıfların ise 132'si kız, 112'si ise erkektir.

Çalışma grubunun belirlenmesinde tema avantajına göre hareket edilmiştir: Türk Dili ve Edebiyatı öğrencileri avantajlı, Türkçe Eğitimi öğrencileri yarı avantajlı, diğer

öğrenciler ise avantajlı grup olarak seçilmiş ve tanımlanmıştır. Avantajlı grup şu bölümlerin öğrencilerinden oluşmaktadır: Kamu Yönetimi, İşletme, Maliye, Sınıf Öğretmenliği, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği.

Sınırlılıklar: Birinci bölümde Hacı Bektaş Veli ile ilgili temel bilgilerin elde edilmesi amacıyla dört soruluk tanıma formu geliştirilmiş; buna Bektaşî fıkrası bilip bilmeme seçeneği eklenmiştir.

Çalışma grubuna birinci sınıf ve son sınıf öğrencileri alınmıştır. Ara sınıflardan öğrenci seçilmemiştir. Ölçek, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü birinci sınıf ve son sınıf öğrencilerinin tamamına uygulanmıştır. Türkçe Eğitimi Bölümünün birinci ve son sınıfında öğrenim gören öğrencilerin yaklaşık yarısı seçilerek uygulamaya dahil edilmiştir. Diğer bölümlerin öğrencileri de yine birer sınıfla çalışmada temsil edilmiştir.

Ölçek Geliştirme: Bektaşîlik hakkındaki tutumlar, ölçeğin bazı maddelerinde Bektaşî fıkraları ile bitleştirilerek sunulmuştur.

Uzman görüşlerine başvurularak beşli Likert tipi ölçek hazırlanmıştır. Ölçekte on dört maddelik tutum cümlesi sunulmuştur. Tutum cümlelerinin özgül ifadeler olmamasına, yaygın kanaatleri yansıtmasına dikkat edilmiştir.

Varsayımlar: Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü öğrencilerinin öğretim programlarının içeriği gereği, Bektaşîlik ve Hacı Bektaş Veli hakkında yeterli bilgi ve kanaate sahip oldukları varsayılmıştır.

Türkçe Eğitimi Bölümü öğrencilerinin sınırlı Halk Edebiyatı dersi görmelerinden dolayı yarı avantajlı oldukları kabul edilmiştir.

Çalışma grubunu oluşturan diğer öğrencilerin orta öğretimde gördükleri halk edebiyatı dersleri dışında çalışma teması hakkında yeterli bilgi edinemedikleri kabul edilmiştir.

Çalışma grubunun hiçbir şekilde yargılanma kaygısı taşımadan tutumlarını yansıttıkları kabul edilmiştir.

Ölçme aracı, derslerin öğretim elemanları gözetiminde uygulandığından öğrencilerin birbirlerinden etkilenmedikleri kabul edilmiştir.

Çalışma grubunun, “Bektaşî fıkrası biliyor musunuz?” sorusuna samimi cevap verdikleri varsayılmıştır.

Verilerin Elde Edilmesi ve Toplanması: Ölçme aracı, çalışma grubuna ders veren öğretim elemanları tarafından 2009 Bahar Yarıyılında uygulanmıştır. Öğrencilerin birbirlerini etkilemelerine meydan vermemek amacıyla süre sınırlandırmasına gidilmiş; uygulama için on dakikalık süre tanınmıştır. Öğrencilerin kendilerine dönük herhangi bir ölçme kaygısı hissetmemeleri için ölçme formunda kimlik bilgilerine yer verilmemiş, uygulayıcılar tarafından da sadece bilimsel bir amaca katkı sağlayacakları vurgulanmıştır.

Verilerin Çözümlemesi

Birinci bölüm verilerinin kaydedilmesinde ve çözümlenmesinde şu anahtar kullanılmıştır:

Hacı Bektaş Veli hangi yüz yılda yaşamıştır?: Birleşik yüz yıllık sapmalar doğru cevap olarak kabul edilmiştir. Doğru sayılan cevaplar: 13. yy., 12.-13. yy., 13.-14. yy.; sadece 12. yy. ve 14. yy. cevapları doğru kabul edilmemiştir.

Hacı Bektaş Veli nerede yaşamıştır? (şehir / bölge): Anadolu, Orta Anadolu, İç Anadolu, Kırşehir, Nevşehir, Horasan cevapları doğru kabul edilmiştir. Nevşehir, Kırşehir'le sık sık karıştırılabildiğinden doğru sayılmıştır.

Hacı Bektaş Veli'nin çalışma alanı / görevi nedir?: Şu cevaplar kabul edilmiştir: Tarikat lideri, din önderi, din bilgini, tasavvuf, mutasavvıf, filozof (düşünür), eren. Şu cevaplar da kabul edilmemiştir: Şair, edebiyatçı, lider, bilgin. "Tarikat lideri" gibi cevaplar, gerçekte doğru olmamakla birlikte, kamu bilincinin kuruculuk görevini Hacı Bektaş Veli'ye yüklemiş olması, onu tarikatın lideri gibi görmesi, esasen Hacı Bektaş Veli'nin de dahil bulunduğu bir çerçeveyi işaret ettiğinden doğru kabul edilmiştir.

Hacı Bektaş Veli'nin bildiğiniz eserinin adını yazınız: Sadece "Makâlât" kabul edilmiştir; "Mektubat", "Velayetnâme", "Menakıpnâme", "Şathiye" kabul edilmemiştir.

Ölçekte erişilemeyen cevapların bulunduğu formlar, değerlendirmeye alınmamıştır. Önemli sayıda denek, "Bu konuda bilgim yok." gerekçesiyle bazı tutum ve kanaatleri işaretlemekten kaçınmıştır. İki denek, bütün maddelerde "Kesinlikle katılmıyorum" seçeneğini işaretlediği için değerlendirmeye alınmamıştır. Toplam 535 kişilik denek gruptan 487 sağlıklı veri elde edilebilmiştir.

Ölçeğin güvenilirliği Cronbach's Alpha katsayısına göre 0,75 olarak hesaplanmıştır. Burada 5., 6. ve 7. maddelerin puanları tersine çevrilerek hesaplanmıştır. Çünkü bu maddelere katılmama oranının yüksekliği, katılımcıların Bektaşilik hakkındaki olumlu tutumlarını yansıtmaktadır.

Kavramlar ve Tanımlar (Kısaltmalar)

Çalışmada Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü öğrencileri, "avantajlı grubu" (AG) oluşturmuştur. Türkçe Eğitimi Bölümü öğrencileri, "yarı avantajlı" (YAG) kabul edilmiştir. Diğer bölümlerin öğrencileri ise "avantajsız" (AZG) olarak değerlendirilmiştir. Çalışmada kullanılan kısaltmalar şöyledir: AG: Avantajlı grup, AG1: Avantajlı grup, 1. sınıflar, AG4: Avantajlı grup 4. sınıflar; YAG: Yarı avantajlı grup, YAG1: Yarı avantajlı grup, 1. sınıflar, YAG4: Yarı avantajlı grup, 4. sınıflar; AZG: Avantajsız grup, AZG1: Avantajsız grup, 1. sınıflar, AZG4: Avantajsız grup, 4. sınıflar. TDE: Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Diğer: Kamu Yönetimi, İşletme, Maliye, Sınıf Öğretmenliği, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği bölümleri.

BULGULAR VE YORUMLARI

Tanım Formu Bulguları ve Değerlendirilmesi

Tablo-1 Türkçe Öğretmenliği Öğrencilerinin “*Hacı Bektaş Veli hangi yüzyılda yaşamıştır?*” Sorusuna Verdikleri Cevapların Sonuçları

Türkçe Öğretmenliği	<i>Hacı Bektaş Veli hangi yüzyılda yaşamıştır?</i>							
	Biliyorum			Bilmiyorum			Toplam	
	1.Sınıf	4.Sınıf	Toplam	1.Sınıf	4.Sınıf	Toplam	1.Sınıf n	4.Sınıf n
	f %	f %	f %	f %	f %	f %		
	17 %26	31 %44	48 %35	48 %74	39 %66	87 %65	65	70

Tablo-1’de görüldüğü gibi, Türkçe öğretmenliği 1. sınıf öğrencilerinden 17’si Hacı Bektaş Veli’nin hangi yüzyılda yaşadığını biliyor, 48’i ise bilmiyor; 4. sınıf öğrencilerinden ise 31’i biliyor, 39’u bilmiyor. Birinci sınıfta bilme düzeyinin 4. sınıfa göre oldukça düşük olduğu gözlenmektedir: 1. sınıf % 17, 4. sınıf % 31. Türkçe grubunda sınıf düzeyi yükseldikçe bilme oranında da önemli bir artış olmuştur. Katılımcılar, düzeyleri ilerledikçe öğretim programlarının içerik avantajını yansıtmışlardır. Her iki düzeyin toplam bilme oranının ise % 50’yi aşmadığı görülüyor.

Tablo-2 Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğrencilerinin “*Hacı Bektaş Veli hangi yüzyılda yaşamıştır?*” Sorusuna Verdikleri Cevapların Sonuçları

Türk Dili ve Edebiyatı	<i>Hacı Bektaş Veli hangi yüzyılda yaşamıştır?</i>							
	Biliyorum			Bilmiyorum			Toplam	
	1. Sınıf	4. Sınıf	Toplam	1. Sınıf	4.Sınıf	Toplam	1.Sınıf n	4.Sınıf n
	f %	f %	f %	f %	f %	f %		
	14 %23	37 %57	51 %41	46 %77	27 %43	73 %59	60	64

Tablo-2’ye göre, Türk Dili ve Edebiyatı bölümünde öğrenim görmekte olan 1.sınıf öğrencilerinin 14’ü Hacı Bektaş Veli’nin hangi yüzyılda yaşadığını biliyor, 46’sı ise bilmiyor; 4.sınıf öğrencilerinden 37’si biliyor, 27’si bilmiyor. Burada da Türkçe grubundakine benzer bir sonuçla karşılaşırız. Bilme oranı 1. sınıfta % 23 iken 4. sınıfta % 37’ye yükseliyor. Aynı şekilde bu grupta da öğretim programı içeriğinin sağladığı avantajın yansıtıldığı gözleniyor. Ancak, bu avantajın Türkçe grubu kadar etkili kullanılmadığı da anlaşılmaktadır. Çünkü,

Edebiyat bölümü öğretim programı Türkçe bölümü programına göre daha önemli içerik avantajı taşımaktadır.

Tablo-3 Diğer Bölüm Öğrencilerinin “*Hacı Bektaş Veli hangi yüzyılda yaşamıştır?*” Sorusuna Verdikleri Cevapların Sonuçları

Diğer Bölümler	<i>Hacı Bektaş Veli hangi yüzyılda yaşamıştır?</i>							
	Biliyorum			Bilmiyorum			Toplam	
	1.Sınıf	4.Sınıf	Toplam	1.Sınıf	4.Sınıf	Toplam	1.Sınıf n	4.Sınıf n
	f %	f %	f %	f %	f %	f %	122	106
	40 %32	13 %12	53 %23	82 %68	93 %88	175 %77		

Tablo-3 incelendiği zaman TÖ ve TDE bölümü öğrencilerinin dışındaki diğer katılımcı grubun 1. sınıf düzeyinde 40'ı Hacı Bektaş Veli'nin hangi yüzyılda yaşadığını biliyor, 82'si bilmiyor; 4. sınıf düzeyindekilerin ise 53'ü biliyor, 93'ü bilmiyor. Burada Türkçe ve Edebiyat gruplarının aksine, öğretim programı içeriğinin önemli bir geriletici etkisi gözlenmektedir. Sınıf düzeyi yükseldikçe bilme oranının düşmesinin temel nedenlerinden birisi bu olmalıdır.

Tarihsel derinlikteki zamanı kavramak üst düzeyde soyut işlem yapabilmeyi gerektirmektedir (Çifci, 2001). Bu yüzden, “Hacı Bektaş Veli hangi yüzyılda yaşamıştır?” sorusu, güçlük düzeyi yüksek bir sorudur. Bu tür soruların cevaplarında çoğu zaman çok uzak aralıklı kaymalar olabilmektedir. Tanıma formunda verilen cevaplarda bu türden önemli kaymalara rastlanmamıştır. Beklendiği gibi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü öğrencileri, Türkçe ve diğer bölüm öğrencilerine göre daha isabetli cevaplar vermişlerdir (% 41). Maddenin güçlük düzeyi yüksek olduğu için, verilen cevaplarla Bektaşılık hakkındaki tutum ilişkisi incelenmemiştir.

Tablo-4 Türkçe Öğretmenliği Öğrencilerinin “*Hacı Bektaş Veli nerede yaşamıştır? (şehir/bölge)*” Sorusuna Verdikleri Cevapların Sonuçları

Türkçe Öğretmenliği	<i>Hacı Bektaş Veli nerede yaşamıştır? (şehir/bölge)</i>							
	Biliyorum			Bilmiyorum			Toplam	
	1.Sınıf	4.Sınıf	Toplam	1.Sınıf	4.Sınıf	Toplam	1.Sınıf n	4.Sınıf n
	f %	f %	f %	f %	f %	f %	63	70
	13 %20	31 %44	44 %32	52 %80	39 %56	91 %68		

Tablo-4 incelendiğinde, sınıf düzeylerinin yükselmesine paralel olarak bilme oranında artış olsa da, Türkçe grubu öğrencilerinin önemli bir kısmının Hacı Bektaş Veli'nin yaşadığı yeri bilemediği görülmektedir: % 68. Özellikle 1. sınıfın bilme oranı oldukça düşüktür: % 13. Bu soru, yaygın olarak bilindiği düşünülen bir genel kültür sorusudur. Kısmen de olsa içerik avantajına sahip bir grubun çok düşük oranlar elde etmesini birkaç etkenle açıklamak güç görünmektedir.

Tablo-5 Türk Dili ve Edebiyatı Öğrencilerinin “*Hacı Bektaş Veli nerede yaşamıştır? (şehir/bölge)*” Sorusuna Verdikleri Cevapların Sonuçları

Türk Dili ve Edebiyatı	<i>Hacı Bektaş Veli nerede yaşamıştır? (şehir/bölge)</i>							
	Biliyorum			Bilmiyorum			Toplam	
	1.Sınıf	4.Sınıf	Toplam	1.Sınıf	4.Sınıf	Toplam	1.Sınıf n	4.Sınıf n
	f %	f %	f %	f %	f %	f %		
	12 %20	23 %36	35 %28	48 %80	41 %64	89 %72	60	64

Tablo-5'e göre, Edebiyat grubu öğrencileri tam içerik avantajına sahip olmalarına rağmen Hacı Bektaş Veli'nin yaşadığı yeri çok düşük düzeyde bilmişlerdir: %2 8. Özellikle 1. sınıf düzeyindeki oran (% 12), hemen hemen hiç bilmeme oranıdır. 4. sınıf düzeyinde bunu bir miktar telâfi etmiş görünseler de (% 23) çok yetersiz kalmışlardır. Bütün düzeylerin toplamında ise % 72'lik bir bilmeme oranını görüyoruz. İçerik avantajı bir tarafa, küçük bir alan merakıyla bile bu oranların tersine çevrilmesi mümkündür. Buradan, yeterli ve dengeli bir akademik merakın, hatta genel kültür merakının oluşmadığını/oluşturulmadığını anlayabiliriz.

Tablo-6 Diğer Bölüm Öğrencilerinin “*Hacı Bektaş Veli nerede yaşamıştır? (şehir/bölge)*” Sorusuna Verdikleri Cevapların Sonuçları

Diğer Bölümler	<i>Hacı Bektaş Veli nerede yaşamıştır? (şehir/bölge)</i>							
	Biliyorum			Bilmiyorum			Toplam	
	1.Sınıf	4.Sınıf	Toplam	1.Sınıf	4.Sınıf	Toplam	1.Sınıf n	4.Sınıf n
	f %	f %	f %	f %	f %	f %		
	28 %23	42 %39	70 %31	94 %77	64 %61	158 %69	122	106

Tablo-6'daki verilere göre, avantajsız olarak tanımlanan diğer grup katılımcıları,

toplamda Türkçe ve Edebiyat grubu öğrencilerinin bilme oranına yakın (% 69), bazı gruplarda da (1. sınıflar) biraz daha yüksek bilme oranına ulaşmışlardır. Bu grubun 1. sınıfları, avantajlı grupların % 12 ve % 13'lük bilme oranlarının yaklaşık iki katı yüksek bir orana ulaşmışlardır. Burada da sınıf düzeyinin yükselmesiyle bilme oranında artış gözlenmektedir.

Hacı Bektaş Veli'nin yaşadığı yer sorusu, daha çok genel kültür bilgisine yönelik bir sorudur. Kitabı bir bilgiye gerek duyulmadan edinilebilir. Bazı kurum ve kuruluşlar tarafından zaman zaman Hacı Bektaş Veli'yi anma etkinlikleri yapılmaktadır. Öğrenciler, bu tür etkinlikleri izleyerek, etkinlik haberlerini duyarak bilgilenmiş olabilirler. Öğrenim düzeyi yükseldikçe bu soruyu cevaplama oranının da yükseldiği gözlenmektedir: (Türkçe 1: % 20, Türkçe 4: % 44; TDE 1:% 20; TDE 4: % 36; Diğer 1: % 23, Diğer 4: % 39). Verilen cevapların ortaya çıkardığı tablo, hem kitabi bilgi bakımından (TDE, Türkçe grubu), hem de genel kültürlenme bakımından (diğer gruplar) katılımcıların herhangi bir avantaj taşıdıklarını göstermekten uzaktır. Grupların bilme oranları ise birbirine oldukça yakındır: TDE: % 28, Türkçe: % 32, Diğer: % 31. Özellikle Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü katılımcıları bu avantajlarını kullanamamışlardır.

Tablo-7 Türkçe Öğretmenliği Öğrencilerinin “*Hacı Bektaş Veli'nin çalışma alanı/görevi nedir?*” Sorusuna Verdikleri Cevapların Sonuçları

Türkçe Öğretmenliği	<i>Hacı Bektaş Veli'nin çalışma alanı/görevi nedir?</i>							
	Biliyorum			Bilmiyorum			Toplam	
	1.Sınıf	4.Sınıf	Toplam	1.Sınıf	4.Sınıf	Toplam	1.Sınıf n	4.Sınıf n
	f %	f %	f %	f %	f %	f %		
	37 %57	39 %55	76 %56	28 %43	31 %45	59 %44	65	70

Tablo-7'de Türkçe grubu öğrencilerinin yarıdan fazlasının (% 56) Hacı Bektaş Veli'nin çalışma alanı/görevi konusunda doğru bilgilere sahip oldukları görülmektedir. Bu oranda sınıf düzeyleri arasında bir farklılık gözlenmemektedir. Yukarıdaki ilk iki soruda sınıf düzeyinin yükselmesiyle birlikte bilme oranında önemli artış görülmekteyken bu soruda herhangi bir farklılığın bulunmaması, Hacı Bektaş Veli'nin görevi ve kişiliği hakkındaki bilgilerin daha erken öğretim basamaklarında elde edilmesi ile açıklanabilir. Ancak, elde edilen toplam bilme oranının yarı avantajlı bir grup için düşük düzeyde kaldığı söylenebilir.

Tablo-8 Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğrencilerinin “*Hacı Bektaş Veli'nin çalışma alanı/görevi nedir?*” Sorusuna Verdikleri Cevapların Sonuçları

Türk Dili ve Edebiyatı	Hacı Bektaş Veli'nin çalışma alanı/görevi nedir?							
	Biliyorum			Bilmiyorum			Toplam	
	1.Sınıf	4.Sınıf	Toplam	1.Sınıf	4.Sınıf	Toplam	1.Sınıf n	4.Sınıf n
	f %	f %	f %	f %	f %	f %		
	31 %51	39 %61	70 %56	29 %49	25 %39	54 %44	60	64

Tablo-8'de Hacı Bektaş Veli'nin çalışma alanı/görevi konusunda Edebiyat grubunun bilme düzeyi önceki iki soruya göre daha yüksek görülmektedir. Sınıf düzeyleri arasında önemli bir farklılık görülse de bu çok açık bir fark değildir. Toplam bilme oranında ise Türkçe ve Edebiyat grubunun aynı olduğunu görüyoruz: % 56. Edebiyat grubunun tam içerik avantajı taşımasından dolayı, bilme oranının Türkçe grubuna göre daha yüksek olması beklenirdi. Burada da daha erken öğretim kademelerinde oluşan kanaatlerin ve elde edilen bilgilerin sonraki basamaklarda korunduğu anlaşılmaktadır.

Tablo-9 Diğer Bölüm Öğrencilerinin “Hacı Bektaş Veli'nin çalışma alanı/görevi nedir?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Sonuçları

Diğer Bölümler	Hacı Bektaş Veli'nin çalışma alanı/görevi nedir?							
	Biliyorum			Bilmiyorum			Toplam	
	1.Sınıf	4.Sınıf	Toplam	1.Sınıf	4.Sınıf	Toplam	1.Sınıf n	4.Sınıf n
	f %	f %	f %	f %	f %	f %		
	44 %36	46 %43	90 %39	29 %64	60 %57	138 %61	122	106

Tablo-9'a göre, diğer grup katılımcıların Hacı Bektaş Veli'nin görevi/çalışma alanı hakkındaki bilme oranları önceki soruları bilme oranlarından daha yüksektir. Türkçe ve Edebiyat gruplarında olduğu gibi, bu grupta da sınıf düzeyleri arasında önemli bir bilme oranına rastlanmamaktadır. Sınıf düzeylerinin yükselmesinin, katılımcıların bu konudaki bilgi ve kanaatlerini açık bir oranda etkilemediği anlaşılmaktadır. Toplamda da, beklendiği gibi, bu grubun bilme oranı (% 39), Türkçe ve Edebiyat grubuna göre daha düşük olmuştur.

Çalışmanın yöntem kısmında kabul edilen ve edilmeyen cevaplar hakkında bilgi verilmişti. Ancak buna rağmen değerlendirilmesinde bazı tartışmalı noktaların olabileceği kabul edilmektedir. Bu nedenle soru, çeşitli cevaplara açıktır. Sorunun, Hacı Bektaş Veli'nin tarihi kimliği ve misyonu hakkındaki temel kanaatleri belirleyebilmekten başka amacı bulunmamaktadır. Tanıma formu içerisinde en yüksek bilme oranıyla bu soruda karşılaşılmaktadır. Özellikle avantajlı bölümler % 56 oranında doğru cevaplamışlardır. Bu da bize, katılımcıların çoğunluğunun Hacı Bektaş Veli'nin tarihi kimliği ve misyonu hakkında

doğru bilgiye sahip olduklarını göstermektedir. Buradaki oran, denek grupların tutum anketi maddelerine büyük ölçüde katılmış olmalarıyla da ilişkilendirilebilir.

Tablo-10 Türkçe Öğretmenliği Öğrencilerinin “*Hacı Bektaş Veli'nin bildiğiniz eserinin adını yazınız*” Sorusuna Verdikleri Cevapların Sonuçları

Türkçe Öğretmenliği	<i>Hacı Bektaş Veli'nin bildiğiniz eserinin adını yazınız.</i>							
	Biliyorum			Bilmiyorum			Toplam	
	1.Sınıf	4.Sınıf	Toplam	1.Sınıf	4.Sınıf	Toplam	1.Sınıf n	4.Sınıf n
	f %	f %	f %	f %	f %	f %		
	31 %48	11 %16	42 %31	34 %52	59 %84	93 %68	65	70

Tablo-10'da Türkçe grubu öğrencilerinin % 31'inin Hacı Bektaş Veli'nin eserinin adını yazabildiğini görüyoruz. Bu oranın sınıf düzeylerine dağılımına bakıldığında ise 1. sınıfların çok önemli bir oran farkıyla (% 48) öne çıktıkları görülmektedir. Öğrenciler son sınıfa gelinceye kadar önemli bir bilgi ve birikim kaybı yaşamışlardır. Toplamda ise grubun % 68'inin Hacı Bektaş Veli'nin eserini yazamadığı görülüyor. Bu da yine oldukça yüksek bir bilmeme oranı ifade etmektedir.

Tablo-11 Türk Dili ve Edebiyatı Öğrencilerinin “*Hacı Bektaş Veli'nin bildiğiniz eserinin adını yazınız*” Sorusuna Verdikleri Cevapların Sonuçları

Türk Dili ve Edebiyatı	<i>Hacı Bektaş Veli'nin bildiğiniz eserinin adını yazınız.</i>							
	Biliyorum			Bilmiyorum			Toplam	
	1.Sınıf	4.Sınıf	Toplam	1.Sınıf	4.Sınıf	Toplam	1.Sınıf n	4.Sınıf n
	f %	f %	f %	f %	f %	f %		
	10 %17	9 %14	19 %15	50 %83	55 %86	105 %85	60	64

Tablo-10, en avantajlı grubu oluşturan Edebiyat öğrencilerinin, karşılaştırılan iki grubun (Türkçe: % 31 ve Diğer: % 24) da çok gerisinde bir bilme düzeyi elde ettiklerini göstermektedir: % 15. Tabloda, 1. sınıflarla 4. sınıfların bilme oranları arasında da anlamlı bir farkın olmadığı görülüyor. Tam içerik avantajına sahip olan bu grubun, ilerleyen sınıf düzeyine rağmen bilme oranının değişmeyerek çok düşük bir oranda kalması, kolaylıkla açıklanabilecek bir durum değildir. Öğretim programında bir eksikliğin bulunduğu düşünülse bile akademik alan merakının avantajını kullanmaları beklenirdi.

Tablo-12 Diğer Bölüm Öğrencilerinin “*Hacı Bektaş Veli'nin bildiğiniz eserinin adını yazınız*” Sorusuna Verdikleri Cevapların Sonuçları

Diğer Bölümler	<i>Hacı Bektaş Veli'nin bildiğiniz eserinin adını yazınız.</i>							
	Biliyorum			Bilmiyorum			Toplam	
	1.Sınıf	4.Sınıf	Toplam	1.Sınıf	4.Sınıf	Toplam	1.Sınıf n	4.Sınıf n
	f %	f %	f %	f %	f %	f %		
	43 %35	12 %11	55 %24	79 %65	94 %89	173 %76	122	106

Tablo 12'de avantajsız grup katılımcılarının 1. sınıflarda % 35, 4. sınıflarda % 11 oranında Hacı Bektaş Veli'nin eserinin adını yazabildikleri gözlenmektedir. Sınıf düzeyi yükseldikçe bu grubun bilme oranının düşmesi grubun karakteristiği gibi görünüyor. Toplamda ulaşılan % 24'lük bilme oranı ise grubun avantajlılıkları göz önüne alındığında makul bir oran olarak değerlendirilebilir.

Bilme oranının en düşük olduğu soru budur. Kitabı bir bilgiye dayanmaktadır; ancak uzmanlık ortamlarından ve özel ilgiyle elde edilebilir. Orta öğretimin Edebiyat derslerinde ve yüksek öğretimin Edebiyat ve Türkçe gibi bölümlerinde karşılaşılabılır. Nitekim, katılımcı iki grubun (Türkçe ve Diğer grup) 1. sınıflarında bilme düzeyi 4. sınıflarına göre daha yüksek çıkmıştır. Türkçe ve Diğer gruplar için bu durumu açıklamak mümkündür: 1. sınıflar, orta öğretimden getirdikleri taze bilgileri korumaktadırlar; son sınıfa kadar gelenler, öğretim içeriğinin daralması ve uzmanlaşma nedeniyle ilgilerini yitirmişler, orta öğretimden getirdiklerini de zamanla kaybetmişlerdir. Ancak, tam avantajlı grup (AG) olan Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü öğrencilerinin 1. ve 4. sınıf düzeyinde yakın oranlarda bilmelerini açıklamak zordur. Aynı şekilde, toplamda, Türkçe ve diğer gruplardan çok daha düşük bilme oranı elde etmelerini de yorumlamak güç görünmektedir. Özellikle, diğer grup katılımcılarının (AZG) yüksek bilme oranlarını, birbirlerini etkileme ihtimaliyle açıklamak mümkün olabilir; ancak, bu ihtimal her grup için düşünülebilir. Türk Dili ve Edebiyatı katılımcılarını sadece Türkçe grubuyla mukayese edecek olsak bile tema avantajında, yarı avantajlı bir grubun tam avantajlı bir gruptan daha iyi bir sonuç elde etmesinde daha birleşik etkenler rol oynamış olmalıdır: geçmiş yaşantılar, bilişsel düzey gibi.

Tablo-13 Türkçe Öğretmenliği Öğrencilerinin “*Bektaşî fıkrası biliyor musunuz?*” Sorusuna Verdikleri Cevapların Sonuçları

Türkçe Öğretmenliği	<i>Bektaşî fıkrası biliyor musunuz?</i>							
	Biliyorum			Bilmiyorum			Toplam	
	1.Sınıf	4.Sınıf	Toplam	1.Sınıf	4.Sınıf	Toplam	1.Sınıf n	4.Sınıf n
	f %	f %	f %	f %	f %	f %	65	70
	24 %37	30 %43	54 %40	41 %63	40 %57	81 %60		

Tablo-13'e göre, Türkçe bölümü öğrencilerinin toplamda % 40'ı Bektaşî fıkrası bildiğini ifade etmiştir. Bu oran, bölümün nitelikleri düşünüldüğünde oldukça yetersizdir. Bektaşî fıkrası bilme, sadece mizah merakına bağlı değildir; önemli bir felsefeyi anlamak ve bilmek bakımından önem taşımaktadır. Sınıf düzeylerine göre incelendiğinde ise az da olsa son sınıfların bilme oranlarının yükseldiği görülmektedir.

Tablo-14 Türk Dili ve Edebiyatı Öğrencilerinin “*Bektaşî fıkrası biliyor musunuz?*” Sorusuna Verdikleri Cevapların Sonuçları

Türk Dili ve Edebiyatı	<i>Bektaşî fıkrası biliyor musunuz?</i>							
	Biliyorum			Bilmiyorum			Toplam	
	1.Sınıf	4.Sınıf	Toplam	1.Sınıf	4.Sınıf	Toplam	1.Sınıf n	4.Sınıf n
	f %	f %	f %	f %	f %	f %	60	64
	10 %17	38 %59	48 %39	50 %83	26 %41	76 %61		

Tablo-14 incelendiğinde Edebiyat bölümü öğrencilerinin de Türkçe bölümü öğrencileri gibi, Bektaşî fıkrası bilme düzeylerinin düşük oranda (% 39) kaldığı görülmektedir. Sınıf düzeylerine göre incelendiğinde ise sınıf düzeyi yükseldikçe bilme oranının arttığı anlaşılmaktadır. Burada dikkatimizi çeken, 1. sınıf öğrencilerinin çok düşük oranda (% 17) Bektaşî fıkrası biliyor olmalarıdır. Sözel puanla yüksek öğrenime giren öğrencilerin sözlü kültürün önemli bir kaynağından bu kadar uzakta bulunmaları beklenen bir durum değildir.

Tablo-15 Diğer Bölüm Öğrencilerinin “*Bektaşî fıkrası biliyor musunuz?*” Sorusuna Verdikleri Cevapların Sonuçları

Diğer Bölümler	Bektaşî fıkrası biliyor musunuz?							
	Biliyorum			Bilmiyorum			Toplam	
	1.Sınıf	4.Sınıf	Toplam	1.Sınıf	4.Sınıf	Toplam	1.Sınıf n	4.Sınıf n
	f %	f %	f %	f %	f %	f %		
	34 %28	24 %23	58 %25	88 %72	82 %77	170 %75	122	106

Tablo-15'e göre diğer bölüm öğrencilerinin Bektaşî fıkrası bilme düzeylerinin toplamda daha düşük kaldığı (% 25) görülmektedir. 1. sınıfta taşıdıkları kültür avantajlarını az da olsa son sınıfta yitirmeye başladıkları anlaşılmaktadır. Bu da yine, uzmanlaşmanın ve alan daralmasının olumsuz bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Katılımcı grupların Bektaşî fıkrası bilme düzeyleri de oldukça düşük oranlarda kalmıştır. Toplamda bakıldığında bilme oranının % 32 (160 öğrenci) olduğu görülmektedir. Avantajlı grupların Bektaşî fıkrası bilme düzeyleri, diğer gruplardan oldukça yüksektir. Bu oran, anket maddelerinin katılım puanları ortalamasına da yansımıştır. Avantajlı gruplar, Bektaşîlikle ilgili ankette yer alan düşüncelere, diğer gruplara göre daha yüksek oranda katılmışlardır.

Pearson Korelasyon Tablosu çıkarılarak Bektaşî fıkrası bildiğini ifade eden deneklerin kanaatleriyle bilmeyenlerin kanaatleri arasındaki fark incelenmiştir (Tablo 16). Bektaşî fıkrası biliyorum diyen katılımcıların ortalama puanları, bilmeyenlere göre daha yüksek görülmüştür. Bektaşî fıkrası bilmekle, Bektaşîlik hakkında olumlu tutuma sahip olma arasında anlamlılık bulunmaktadır.

Tablo-16 Bektaşîliğe Yönelik Tutum ve Bektaşî Fıkrası Bilme Arasındaki Korelasyon

	S20
Tutum	r(Korelasyon Katsayısı)= -0,230(**)
P (Anlamlılık Düzeyi, %)	,000
N	487

P**<0.05

Tablo-17 Öğrencilerin Cinsiyete Göre Hacı Bektaş Veli'yi Tanıma Düzeyleri

	Erkek					Kız				
	1.S	2.S	3.S	4.S	5.S	1.S	2.S	3.S	4.S	5.S
Biliyorum	f %	f %	f %	f %	f %	f %	f %	f %	f %	f %
	65,%29	84,%37	126,%56	56,%25	69,%31	86,%32	65,%24	110,%41	60,%22	91,%34

Bilmiyorum	f %	f %	f %	f %	f %	f %	f %	f %	f %	f %
	158, %71	139, %63	97, %44	167, %75	154, %69	177, %68	198, %76	154, %59	204, %78	173, %66

- Hacı Bektaş Veli Hangi yüzyılda yaşamıştır?
Hacı Bektaş Veli nerede yaşamıştır? (şehir / bölge)
Hacı Bektaş Veli'nin çalışma alanı / görevi nedir?
Hacı Bektaş Veli'nin bildiğiniz eserinin adını yazınız.
Bektaşî fıkrası biliyor musunuz?

Tablo-17 incelendiği zaman iki soru dışında (1. s., 5. s.) erkeklerin tanıma sorularına verdikleri cevap oranları kızlara göre daha yüksek görünmektedir. Özellikle Hacı Bektaş Veli'nin yaşadığı yer ve alanı/ görevi sorularını erkekler, önemli bir oran farkıyla bilmişlerdir. (2. s. Erkekler % 37, kızlar % 24; 3. s. Erkekler % 56, kızlar % 41). Ancak, genel anlamda erkeklerin daha çok fıkrâ bildikleri yaygın kanaatinin aksine kızlar, Bektaşî fıkrası bilme bakımından erkeklerden daha yüksek bir oran elde etmişlerdir (5. s. erkekler % 31, kızlar % 34). Bektaşî fıkrası bilmeye Bektaşîlik hakkında daha olumlu düşünceler taşıma arasında bir ilgi gözlenmektedir.

Ölçek Bulguları ve Değerlendirilmesi

Tablo-18 Bütün Denek Grubunun Madde Puanı Ortalamaları

Md. No	Maddeler	X	Ss	Önem Derecesi
1	Bektaşî fıkralarından hoşlanırım.	2.99	1.16	Kısmen katılıyorum
2	Bektaşîlik hakkında yeterli bilgimin olduğunu düşünürüm.	2.24	1.05	Katılmıyorum
3	Bektaşî fıkralarının kültürümüzün bir zenginliği olduğunu düşünüyorum.	3.74	1.13	Katılıyorum
4	Bektaşî fıkralarının keyif yönünden çok mesajlarına önem veriyorum.	3.47	1.22	Katılıyorum
5	Bektaşî fıkralarından sadece keyif alınması gerektiğini düşünüyorum.	2.21	1.11	Katılmıyorum
6	Bektaşî fıkralarının olumsuz özendirici yönü bulunduğunu düşünüyorum.	2.03	1.04	Katılmıyorum
7	Bektaşî fıkralarının tamamen uydurma olduğunu, Bektaşîlikle bir ilgisinin bulunmadığını düşünüyorum.	2.21	1.14	Katılmıyorum

8	Bektaşî anlayışının serbest düşünmeyi vurguladığını düşünüyorum.	3.22	1.10	Kısmen Katılıyorum
9	Bektaşîliğin hoşgörü yönünün güçlü olduğunu düşünüyorum.	3.68	1.06	Katılıyorum
10	Bektaşîliğin herhangi bir dine karşı kayıtsızlık olduğunu düşünüyorum.	2.02	1.02	Katılmıyorum
11	Bektaşîlikte dünya değerlerine önem vermenin ön plana çıktığını düşünüyorum.	2.82	1.28	Kısmen Katılıyorum
12	Bektaşîlikte her şeyden önce insani değerlere önem verildiğini düşünüyorum.	3.73	1.08	Katılıyorum
13	Bektaşîliğin İslam kültürü dışında olmadığını düşünüyorum.	3.36	1.24	Kısmen Katılıyorum
14	Bektaşîliğin teorik bir felsefeyi değil, bir yaşama tarzını ifade ettiğini düşünüyorum.	3.55	1.11	Katılıyorum

Tüm maddeler ölçek içerisinde değerlendirildiğinde katılımcıların Bektaşîlikle ilgili orta düzeyde ($X=2.94$; Tablo 2) tutumlara sahip oldukları görülmektedir. Ancak, maddeler tek tek incelendiğinde en yüksek düzeyde katılımın 3., 12., 9., 14. ve 4. maddede olduğu görülüyor. Bu maddelerde öne çıkan tutumlar, genel nitelikleri itibarıyla birbirlerine benzemektedirler; insani değerler, hoşgörü, kültür zenginliği gibi. Buna göre, katılımcılar Bektaşîlik ve Bektaşî fıkralarına karşı olumlu bir kanaat taşımaktadırlar. Bektaşî fıkralarının Bektaşîlikle ilgisi bulunduğundan emin olmamakla (3. md., $X=2.79$) birlikte, bunların kültürümüzün bir zenginliği olduğunu net biçimde ifade etmişlerdir. Aynı şekilde, Bektaşîlik hakkındaki bilgilerinin yetersiz bulunduğunu belirtmekle beraber, Bektaşîliğin olumlu değerler içerdiğini (9. md., $X=3.68$; 12. md., $X=3.73$; 14. md., $X=3.55$) vurgulamışlardır. Ayrıca, Bektaşî fıkralarının olumsuz özendirici özelliği olmadığını (6. md., $X=2.03$), Bektaşî fıkralarının sadece mizah amaçlı olmadığını (5. md., $X=2.21$) ifade ederek dolaylı yolla bu kanaatlerinin kararlılığını belirtmişlerdir.

Denek grup, Bektaşîliğin İslam kültürü dışında bulunmadığına katılmış (13. md., $X=3.36$), herhangi bir dine karşı kayıtsızlık olmadığını belirterek (10. md., $X=2.02$) Bektaşîliği, inanç değerlerinden ve İslam kültüründen uzak bulmamıştır. Ancak, Bektaşîlikte dünya değerlerine önem vermenin ön plana çıktığına (11. md., $X=2.82$) ve serbest düşünmeyi vurguladığına (8. md., $X=3.22$) katıldıklarını belirtmişlerdir.

Tablo-19 Öğrencilerin Bölüm, Sınıf ve Cinsiyet Değişkenlerinin Ortalamaları

Cinsiyet	Bölüm	Sınıf	Ortalama	Standart Sapma	N
Kız	Edebiyat	1. sınıf	3,41	,53	25
		4. sınıf	3,49	,49	21
		Toplam	3,45	,51	46
	Türkçe	1. sınıf	3,64	,61	36
		4. sınıf	3,65	,47	38
		Toplam	3,64	,54	74
	Diğer	1. sınıf	3,45	,47	50
		4. sınıf	3,37	,72	53
		Toplam	3,41	,61	103
	Toplam	1. sınıf	3,50	,54	111
		4. sınıf	3,49	,61	112
		Toplam	3,49	,57	223
Erkek	Edebiyat	1. sınıf	3,49	,50	35
		4. sınıf	3,54	,43	43
		Toplam	3,52	,46	78
	Türkçe	1. sınıf	3,49	,55	29
		4. sınıf	3,51	,62	32
		Toplam	3,50	,58	61
	Diğer	1. sınıf	3,40	,51	72
		4. sınıf	3,21	,56	53
		Toplam	3,32	,54	125
	Toplam	1. sınıf	3,44	,51	136
		4. sınıf	3,40	,56	128
		Toplam	3,42	,53	264
Toplam	Edebiyat	1. sınıf	3,46	,51	60
		4. sınıf	3,52	,45	64
		Toplam	3,49	,48	124
	Türkçe	1. sınıf	3,57	,58	65
		4. sınıf	3,58	,55	70
		Toplam	3,58	,56	135
	Diğer	1. sınıf	3,42	,49	122
		4. sınıf	3,29	,65	106
		Toplam	3,36	,57	228
	Toplam	1. sınıf	3,47	,52	247
		4. sınıf	3,44	,58	240
		Toplam	3,45	,55	487

Anket maddelerinin bölümlere (AG, YAG, AZG) göre puan ortalamaları incelendiğinde Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünün avantajlı grup olmasına rağmen toplamda (3.49) yarı avantajlı olan Türkçe Bölümünden (3.58) aşağıda kaldığı görülmektedir. Diğer avantajsız bölümlerin katılım ortalama puanının (3.36) ise daha düşük olduğu gözlenmektedir. Avantajsız bölümlerin düşük ortalama olmasına bakılarak Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünün Türkçe Bölümünden daha yüksek bir ortalamaya sahip olması beklenirdi. Bu durumda Hacı Bektaş Veli ile ilgili doğrudan bilgileri ve kültürel birikiminin fazla olduğu kabul edilen Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünün Türkçe Bölümüne göre düşük ortalamaya sahip olması, bizi, ortak kültürün önemli bir değeri olan şahsiyetle ilgili olumlu kanaatlerin oluşmasında, hakkında yeteri kadar bilgi sahibi olmanın etkisinin bulunmadığı sonucuna götürmektedir. İhtiyat payı bırakarak, şu sonuca ulaşmak da mümkündür: Öğrencilerin bilişsel yeterlikleri ile kültürel bakış açıları arasında bir ilgi bulunmalıdır; çünkü, Türkçe Bölümüne giriş ÖYS puanları, katılımcı diğer grupların giriş puanlarından daha yüksektir. Ancak, AZG katılımcılarının giriş puan türlerinin farklı olması sonucu değiştirecek düzeyde değildir. Buradaki sıralama (Türkçe, Edebiyat, Diğer) üniversite giriş puan sıralamasını takip ediyor görünmektedir.

Cinsiyet bakımından incelendiğinde, erkeklerin anket maddelerine katılma ortalamalarının (3.42) kızlara (3.49) göre daha düşük olduğu görülmektedir. Bütün sınıf düzeylerinde kızlar, erkeklerden daha yüksek puanları elde etmişlerdir: 1. sınıf kızlar 3.50, erkekler 3.44; 4. sınıf kızlar 3.49, erkekler 3.40.

Erkeklerin sınıf düzeylerine bakıldığında son sınıfta olanların (3.40) birinci sınıftakilere (3.44) göre daha düşük ortalamaya sahip oldukları görülmektedir. Kızların sınıf düzeyleri arasında ise önemli bir farklılık bulunmamaktadır: 1. sınıf kızlar 3.50, 4. sınıf kızlar 3.49. Kızların anket maddelerine katılma oranları, her sınıf düzeyinde erkeklerden fazla olmuştur. Burada, çalışmanın birinci bölümünde kızların Hacı Bektaş Veli'yi tanıma sorularına verdikleri doğru cevapların yüksekliğinin yansımaları görmekteyiz. Başka bir ifadeyle, Hacı Bektaş Veli'yi daha yüksek oranda tanıyan katılımcılar, daha olumlu tutumlarını ortaya koymuşlardır.

Bölümlerin içerisinde cinsiyetler sınıf düzeylerine göre değerlendirildiğinde ise Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünde hem kızlarda hem erkeklerde son sınıfların lehine önemli farklılık vardır. Son sınıf erkek ve kız öğrencileri, maddelere birinci sınıflara göre daha fazla katıldıklarını ifade etmişlerdir: Edebiyat 1. sınıf kızlar 3.41, 4. sınıf kızlar 3.49; 1. sınıf erkekler 3.49, 4. sınıf erkekler 3.54. Aynı durum, Türkçe Bölümü öğrencilerinde de gözlenmektedir: 1. sınıf kızlar 3.64, 4. sınıf kızlar 3.65; 1. sınıf erkekler 3.49, 4. sınıf erkekler 3.51. Ancak, diğer bölümlerde (AZG) tablo aksini göstermektedir: (AZG1 erkek: 3.40; AZG4 erkek:3.21; AZG1 kız: 3.45; AZG4 kız: 3.37) Birinci sınıf erkekleri ve kızları, anket maddelerine daha yüksek oranda katılırken son sınıf erkek ve kızlarda katılma oranı önemli ölçüde düşmektedir. Bu durum, bir şekilde avantajlı gruplar olan Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü ve Türkçe Bölümü öğrencilerinin ilerleyen öğrenim düzeyleriyle birlikte avantajlarını artırmaları, avantajsız grupların ise öğrenim düzeylerinin ilerlemesiyle birlikte öğretim programlarının

içerik bakımından farklılaşması nedeniyle orta öğretimden kalan avantajlarını da giderek kaybettikleri şeklinde açıklanabilir.

Bölüm ve Sınıf Değişkenlerinin Ortalamaları

Maddelere verilen katılma derecesi puanlarını bölüm, sınıf ve cinsiyet bakımından değerlendirmek için üç faktörlü varyans analizi yapılmıştır ve sonuçlar Tablo 20'de verilmiştir.

Tablo-20 Öğrencilerin Tutum Puanlarının Bölüm, Sınıf ve Cinsiyete Göre Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Kaynak	Kareler Toplamı	sd	Ortalamaların Karesi	F	P
Cins	,412	1	,412	1,381	,241
Bölüm	4,060	2	2,030	6,799	,001**
Sınıf	,037	1	,037	,125	,724
cins * bölüm	,724	2	,362	1,212	,299
cins * sınıf	,043	1	,043	,144	,704
bölüm * sınıf	,869	2	,434	1,455	,234
cins * bölüm * sınıf	,079	2	,040	,132	,876
Hata	141,820	475	,299		
Toplam	5957,515	487			

**P<0.01

Buna göre, birinci sınıflar ve dördüncü sınıfların tutum puanları arasında anlamlı bir fark oluşmamıştır. Sadece bölümler (AG, YAG, AZG) arasında anlamlı bir fark gözlenmektedir. Kızlar ve erkekler arasında da anlamlılığın oluştuğu söylenebilir.

Bektaşî Fıkrası Bilenlerle Bilmeyenlerin Ortalamaları

Pearson Corelasyon Tablosu çıkarılarak Bektaşî fıkrası bildiğini ifade eden deneklerin kanaatleriyle bilmeyenlerin kanaatleri arasındaki fark incelenmiştir (Tablo 4). Bektaşî fıkrası biliyorum diyen katılımcıların ortalama puanları, bilmeyenlere göre daha yüksek görülmüştür. Bektaşî fıkrası bilmekle, Bektaşîlik hakkında olumlu tutuma sahip olma arasında anlamlılık bulunmaktadır.

Sonuç ve Toplu Değerlendirme

Çalışmaya katılan avantajlı ve avantajsız grupların Hacı Bektaş Veli'yi yeterince tanınmamakla beraber Bektaşîlik hakkında olumlu kanaatler taşıdıkları tespit edilmiştir. Ancak, gruplar, kanaatlerinden çok emin değildiler. En emin olan grubun puanı, beş tam puan üzerinden 3.58'dir (Türkçe). Avantajsız grupların düşünceleri daha çok kararsızlık

göstermektedir (3.36). Avantajlı gruplar, öğrenim düzeyleri yükseldikçe Hacı Bektaş Veli'yi daha iyi tanımışlar ve Bektaşilik hakkındaki olumlu kanaatlerini güçlendirmişlerdir. Avantajsız grupların ise öğrenim düzeyleri yükselirken Bektaşilik hakkındaki olumlu düşüncelerinde aşınmalar meydana gelmiştir; alan daralması (uzmanlaşma) gibi etkenler, avantajsız katılımcıların ortak kültür değerleriyle olan bağlarını azaltmıştır.

Çalışma gruplarının Bektaşî fıkrası bilme düzeyleri de oldukça düşük bulunmuştur (% 32). Bu oran yükseldikçe Bektaşîlik hakkındaki olumlu düşüncelerde de artış gözlenmektedir. Dikkat çekici bir başka sonuç da kız öğrencilerin erkek öğrencilerden daha yüksek oranda Bektaşî fıkrası bildiklerini belirtmeleri olmuştur. Kızların % 34.46, erkekler % 30.94. Çok anlamlı olmamakla birlikte, bu durum, tutumlara da yansımış, toplamda kızlar daha yüksek puan elde etmişlerdir: Kızlar 3.49, erkekler 3.42. Bu bağlamda, anlamlı farklılık bölümler arasında görülmüştür. Türkçe bölümü öğrencileri, diğer bölümlerin öğrencilerinden daha yüksek puan elde ederek Bektaşîlik hakkında sunulan düşüncelere katıldıklarını vurgulamışlardır.

Benzer çalışmalar, daha farklı nitelik ve sayıdaki gruplarla tekrarlandığında kültürel değerlere ve önemli şahsiyetlere bakış açımızı, kültür ve değerler eğitimindeki girdi ve çıktılarımızı kapsamlı olarak değerlendirebilmek ve gerçekçi bir kültür planlaması yapabilmek mümkün olacaktır.

Kaynakça

- ÇELİKCAN, Hüseyin (1995); Alevilik ve Sünniliğin Tarihçesi (Günümüzde Alevilik ve Bektaşîlik Sempozyumu), Türkiye Diyanet Vakfı Yay., Ankara.
- ÇİFCİ, Musa (2001); Zaman Haritası
- EROGAN, Kadri (1995); Hacı Bektaş Veli Hazretleri, (Günümüzde Alevilik ve Bektaşîlik Sempozyumu), Türkiye Diyanet Vakfı Yay., Ankara.
- GÜZEL, Abdurrahman (1995); Alevilik ve Bektaşîlik Üzerine Çalışmalarımız Yeterli Mi?, (Günümüzde Alevilik ve Bektaşîlik Sempozyumu), Türkiye Diyanet Vakfı Yay., Ankara.
- Mehmed SÜREYYA (1995); Tarikat-i Aliye-i Bektaşîyye, Haz. Ahmet Gürtaş, Diyanet Vakfı Yay., Ankara.
- OCAK, Ahmet Yaşar (2000); Alevi ve Bektaşî İnançlarının İslâm Öncesi Temelleri, İletişim Yay., İstanbul, 3. Baskı.
- SEZGİN Abdülkadir (1996); Alevilik Deyince, Burak Yayın, İstanbul.
- SEZGİN Abdülkadir (1995); Hacı Bektaş Veli ve Bektaşîlik, Kamer Yay., İstanbul, 5. Baskı.
- TUĞCU, Hüseyin (1995); Aleviler ve Bektaşîler İslâm Düşmanı Değildir, (Günümüzde Alevilik ve Bektaşîlik Sempozyumu), Türkiye Diyanet Vakfı Yay., Ankara.
- ÜZÜM, İlyas (1997); Günümüz Aleviliği, İsam Yay., İstanbul.
- Ziya ŞAKİR (MCMLIII-1953); Mezhepler Tarihi, İstanbul Maarif Kitaphanesi, İstanbul.